

se la garrova és 'conversar' en l'estil popular mallorquí: «ens esmolam la garrova una bona estona sobre vells llibres catalans» (BDLC XI, 242). A penes cal fer constar que pertot a les Illes es pronuncia amb *v* labiodental, com anoto jo mateix *gəřovə* a Sóller, *gəřové* a Bunyola (1953, 1963). En el Continent només resta algun record d'això a la toponímia: Mas i Cabeç de l'Algarròba damunt Xixona (1963); per a La Càrrova agregat de Tortosa hi ha una altra possibilitat (i també aquesta, puix que l'accent sovint recula en els mots d'aqueixa estructura).

En àrab era *ħarrūba*, amb el plural collectiu *ħarrūb*; pronunciat en parlars vulgars, particularment els d'Espanya, amb la *b* fricativa darrere vocal, aquesta *-b* s'ensordeix en fi de mot, evolució de fonètica normal en aqueixos dialectes, de la qual aplègem alguns testimonis (com *mostassaf*, *garrafa* etc.) Steiger (*Contrib.*, p. 109) i jo mateix (*EntreDL* III, 157), que s'haurien pogut multiplicar fàcilment amb exemples de l'onomàstica aràbiga: així queda fet en les monografies de l'*Onomasticon Cataloniae*.

Per a bibliografia i altres detalls sobre aquest arabisme remeto al DECH (ALGARROBA). Com allà indico, encara que *ħarrūba* és sobretot la siliqua del garrofer, va pendre també el sentit de 'tavella' de certs llegums i amb aquest sentit va passar al cast. *algarroba* 'veça', acc. que també ha existit no sols en l'àrab del Magreb (Schuchardt, Beaussier) sinó també en algun dialecte de Portugal i de Catalunya; entre nosaltres és rar, si bé sembla haver tingut ús a +Cerdanya: a Das em digueren que ja no s'usa però que n'han sentit parlar, i com a mostra m'indicaren una partida prop del poble que en diuen *El Camp de les Garrofes* (1935); ara bé, és clar que a Cerdanya el clima no permet que s'hi hagin fet garrofers; i a Bèixec diverses persones m'asseguraren que *garrofes* són un llegum, que pel que en contaven semblava una veça, i també allí hi ha el *Pla de la Garrofa* dins el terme (1936).

En cat. comú aquest significat s'ha concretat en el derivat *garrofi* [*arvejón*, *pisum*], Belv.; a Borredà, *D.Ag.*: «vessas o garroffins de color moreno o cendrós, cast. *alverjas* o *algarrobas* ---» en la llista de «llegums menuts» precedint les lletícies, a les *Mem. d'Agr.* de la Junta de Comerç de Bna. (v, 1817, p. 13), i *garrofin* amb aquesta acc. trobo junt amb *caireta* en una llista de llegums de 1809 que em deixen copiar a Castell d'Aro. En la frase negativa popular *ni un garrofi* potser és també això i no un pinyol de garrofa (comparació que ja fóra desorbitada, veg. infra DERIV.), com entén AlCM: «ja no valen tres garroffins ses eynes», *Colloqui de les Dames* (c. 1500), 1042; «no s'u barate ni per un garrofi» (*Canyissaes*, 130; 48).

El nom de la veça en internar-se, segurament per via catalana, en el territori romànic, sofrí encreuaments locals amb altres noms: oc. *garosse*, fr. dial. *ja-rousse*, *jarosse*, on sembla haver-hi contaminació del tipus fr. i oc. *gousse*, *gosse*, 'tavella' (veg. els detalls en el DECH I, 160a47ss.); cast. dial. *garrubia* contaminat per *alubia*; oc. dial. *garouto*, *cairota*, cat. dial. *caireta*, amb contaminació de *cairat*, *-ada*, QUADRATUS;

i semblant a aquest és *garranda*, propi de Morella i Maestrat: «*garrandes*, nom de la *pesolina* o *veça*, en castellà *veza* i *arveja*, en andalusí *almorta*; també té eixe nom una planta dels erms, pareguda a l'anterior (Morella, Benassal)», GaGirona (*Voc.*, 384).

Jo mateix vaig anotar *garranda* en el Muixacre de Morella (1961) i a Herbés *gařandila*, però advertint-me que «en aragonès» es diu *gařanda* (1961). Els agents del canvi aquí poden ser més d'un, entre els quals costa de decidir-se: que sigui el cast. ESCANDA (DCEC) no em convenç tractant-se d'un cereal, i per altres raons; potser alguna forma mossàrab de QUADRATA? O més aviat alguna variant mossàrab del nom del pèsol, PISUM SAPIDUM, que ha donat el cast. GUISANTE i les seves variants, arag. etc. *bisalto*, mossàr. oriental *biššáut*, Santander *bisanes*, *fisanes*, Jaén *sisantes* etc., sobretot tenint en compte que P'dóna allà sovint *nd'* (cf. *Ronda*, *Alcandete* etc., i tenir en compte alhora els noms de la guixa i el tirabec, i les variants dels cast. GARBANZO i GALBANA).

DERIV.: El nom de l'arbre és més aviat *garrofer* que *garrofera* en la llengua comuna (cf. el cas d'*oliver/olivera*: aquest també el de les terres castellonques). *Garrofer* ja figura en Lull, i és en general la denominació del Princ. (Maresme, Barcelonès, 1914ss. etc.), de les Illes i del Migjorn valencià; *garrofera* és propi del val. central i de la PnaCast., on el trobem des d'antic: «2 fanecades d'alfacara --- afronte ab lo camí de la *garrofera* ---», «un quartó de terra ab *garroferes*», en els Llibres de Valúes castellonques de 1371 i 1398 que em comunica SzGozalvo (1961), i sovint en el de 1588 (Traver, *Antigs. CastPna.*, p. 98); «*garrofera*: siliqua» i «*garrofes*: siliqua», OPou (*TbPu.*, 52, 62). *Garrofera* anoto a la Vall d'Alba, les Useres, Castelló, Borriana; després a Algímia Baronia, Olocau de Carr., Poble de Vallbona, Aldaia, Torís (1961, 1962), i així m'ho confirmen com a nom del val. central EnrValor i JGiner (c. 1955) i Soler Godes: «quina gentada allí dalt! Sota les *garroferes*, escampats per els barrancs ---» («El Camí», 1-ix-1934); però cap al Xúquer repren *garrofer*, ja a Carlet (J. M., 1935),¹ tal com a Castalla etc., i així en efecte ho observo a la Valldigna (Benifairó), Alquerieta de Guardamar, Gandia, Vall de Gallinera etc. (1962).

Podem precisar certes menes especials més conegudes: *garrofers melars*, *lindars* i *costelluts*, Cavanilles (*Observ.* I, 217); *garrofer bord*, s. v. *arbre de Judas* (*CostManc.*, 1); a Eivissa els divideixen en *garrover buval* i *pinàsk* (Sta. Gertrudis de Fruitera, on n'hi ha un de molt conegut, que li diuen *En Bobalet*, 1963). A les Illes, el masculí, i amb *-v* (*garrover* mall., BDLC x, 157), *gəřové* Sóller (1953), Bunyola (1963); *Es gəřuvés* de Salairó, nom d'una «tanca» al Mercadal, 1964); *gəřuvé* eiv. (supra); *Es Racons des gəřuorát* a Formentera.

Garroferal coll. [Lab. 1839], que és també l'usual en val. (*el Garroferal Cremat*, Olocau), que és també la terminació a les Illes (*-veral* junt amb *-verar*) i en el Migjorn del Princ. («com atret per l'ombra, s'interna en lo *garroferal*», NOller, *Vilaniu*, 260), però *gar-*